

Terorizam i svjetska sportska natjecanja: Teroristički napad na Ljetnim olimpijskim igrama u Münchenu 1972.

Ročić, David

Master's thesis / Diplomski rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:114:278236>

Rights / Prava: [In copyright](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2021-02-26**

Repository / Repozitorij:

[FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / dissertations](#)

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij politologije

David Ročić

TERORIZAM I SVJETSKA SPORTSKA NATJECANJA: TERORISTIČKI
NAPAD NA LJETNIM OLIMPIJSKIM IGRAMA U MÜNCHENU 1972.

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2018.

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij politologije

TERORIZAM I SVJETSKA SPORTSKA NATJECANJA: TERORISTIČKI
NAPAD NA LJETNIM OLIMPIJSKIM IGRAMA U MÜNCHENU 1972.

DIPLOMSKI RAD

Mentor: doc. dr. sc. Boško Picula
Student: David Ročić

Zagreb
rujan, 2018.

Izjava o autorstvu

Izjavljujem da sam diplomski rad „Terorizam i svjetska sportska natjecanja: Teroristički napad na Ljetnim olimpijskim igrama u Münchenu 1972.“, koji sam predao na ocjenu mentoru doc. dr. sc. Bošku Piculi, napisao samostalno i da je u potpunosti riječ o mojem autorskom radu. Također, izjavljujem da dotični rad nije objavljen ni korišten u svrhe ispunjenja nastavnih obaveza na ovom ili nekom drugom učilištu, te da na temelju njega nisam stekao ECTS-bodove.

Nadalje, izjavljujem da sam u radu poštivao etička pravila znanstvenog i akademskog rada, a posebno članke 16-19. Etičkoga kodeksa Sveučilišta u Zagrebu.

David Ročić

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Teorijski okvir	2
2.1. Terorizam	2
2.2. Medijski aspekt terorizma	4
2.3. Sport kao meta terorista.....	6
3. Slučaj München.....	8
3.1. Organizacija Crni rujan	9
3.2. Posljedice napada	10
3.3. Odnos Palestine i Izraela	11
3.4. Značaj Olimpijskih igara od početka do danas	15
4. Ostali teroristički napadi vezani za sport i sportska natjecanja.....	17
4.1. Atlanta 1996.	17
4.2. Šri Lanka 2008. i 2009.	18
4.3. Angola 2010.	19
4.4. Boston 2013.....	20
4.5. Dortmund 2017.	21
4.6. Francuska 1998.	23
4.7. Atena 2004.	23
4.8. Peking 2008.....	24
4.9. London 2012.	25
5. Zaključak.....	26
LITERATURA.....	28
SAŽETAK.....	32
ABSTRACT	33

1. Uvod

Terorizam predstavlja jedan od najvećih sigurnosnih izazova današnjice s kojim se susreću mnoge države i društva svijeta. Teroristički napadi nisu nova pojava, međutim postali su privlačni medijima osobito nakon napada na američko tlo 11. rujna 2001. godine. Upravo su masovni mediji ponajviše doprinijeli da terorizam postane globalni problem koji znatno utječe na politiku, gospodarstvo, turizam, kulturu, ali isto tako i na sport i sportska natjecanja.

Od malih nogu sport, osobito nogomet, čini važan segment u mom životu, stoga potaknut ovogodišnjim Svjetskim nogometnim prvenstvom koje se od 14. lipnja do 15. srpnja 2018. godine odigralo u Rusiji odlučio sam u ovom radu analizirati politički i sigurnosni aspekt velikih sportskih natjecanja, a posebno ću se osvrnuti na teroristički napad skupine Palestinaca na izraelske sportaše na Ljetnim olimpijskim igrama u Münchenu 1972. godine. Analizirat ću uzroke i posljedice ovog tragičnog događaja, njegov politički te osobito značajan medijski aspekt. Također, osvrnut ću se i na napade na sportaše na ostalim sportskim natjecanjima, poput ne tako davnog napada za vrijeme održavanja Bostonskog maratona 15. travnja 2013. godine kada su eksplodirale dvije bombe postavljene u blizini trkačke staze, a od čijih su posljedica poginule tri osobe. Isto tako, prikazat ću i napade koji su se dogodili prije samih početaka Olimpijskih igara kao onaj u Ateni 2004. godine te u Kini prije Igara u Pekingu 2008. godine i način na koji su organizatori reagirali po pitanju sigurnosti. Ovdje ne smijemo zaboraviti događaje iz 2005. godine u Londonu samo dan nakon što je London dobio domaćinstvo Olimpijskih igara 2012. godine što je utjecalo na velike sigurnosne pripreme za samo natjecanje.

Prilikom pregleda dosadašnjih istraživanja i znanstvenih članaka na temu terorističkih napada na sportskim natjecanjima te sigurnosnih prijetnji s kojima su suočeni organizatori takvih događanja naišao sam na mnoštvo literature, većinom stranih autora, ali vrlo malo članaka na hrvatskom jeziku, što ostavlja dovoljno prostora za daljnja istraživanja na tu temu i doprinos domaćoj akademskoj zajednici.

Na početku rada objasnit ću društvenu važnost i poveznicu između sporta, medija i terorizma te dati definicije tih pojmova. Zatim ću analizirati teroristički napad na Ljetnim olimpijskim igrama u Münchenu 1972. godine, njegove uzroke, posljedice, te politički, sigurnosni, medijski i sportski aspekt toga događaja. U daljnjim poglavljima spomenut ću i neke druge terorističke napade na sportaše koji su se dogodili u doba Hladnog rata, pa sve do danas. Na kraju ću u zaključku iznijeti sintezu rada, odgovoriti na istraživačko pitanje i dati svoj osvrt na temu.

Prije pisanja ovog rada pretpostavio sam kako su sportska natjecanja pogodan teren za ostvarivanje političkih ciljeva terorističkih organizacija, što predstavlja glavnu tezu koju ću kroz teorijski rad i istraživanje potvrditi ili opovrgnuti na kraju u zaključku, odgovorom na istraživačko pitanje zašto se terorističke skupine koriste napadima na sportaše? Zasižno svatko ima svoje mišljenje o ovoj temi, ali smatram da se možemo složiti oko jedne stvari, a to je velika popularnost današnjih sportaša i sporta općenito. Ta popularnost sporta može dovesti u napast terorističke organizacije i može im poslužiti da svoje političke ciljeve iznesu cijelome svijetu koristeći se nasilnim i zastrašujućim metodama te da na taj način usade strah u kosti sportašima, navijačima i svima ostalima. Smatram da je sigurnost danas mnogo uznapredovala i da sigurnosne službe čine sve kako do katastrofe ne bi došlo, a na nama je da uživamo u sportu i da pokažemo svima onima koji nas žele zastrašiti da u tome neće uspjeti.

2. Teorijski okvir

2.1. Terorizam

Iako su pojmovi *terorizam* i *teror* vrlo slični te jedan proizlazi iz drugoga, oni nisu isti, stoga odmah na početku treba dati jasnu definiciju svakoga od njih. „Riječ teror dolazi od latinske riječi *terrere*, što znači zastrašiti ili uplašiti“ (Weimann, 2008: 70). Isto tako teror predstavlja „vladavinu nasilja s progonima, fizičkim ugrožavanjem, utamničenjem ideoloških, političkih ili vjerskih neistomišljenika i protivnika ili pripadnika druge nacionalnosti“, drugim riječima predstavlja strahovladu, odnosno „izazivanje straha nasilnim djelovanjem s političkim ciljem“ (Anić i Goldstein, 2007: 578). „Oblici terora su nasilja protiv čovjekova tijela, života te uništenje materijalnih dobara protivnika“ (Vidušić, 2002: 11-12). Od tuda proizlazi i pojam terorizma kao „sustavne upotrebe nasilja i zastrašivanja, osobito da se iznude neki politički ustupci, novac i sl.“ (Anić i Goldstein, 2007: 578). U potrazi za jednom sveobuhvatnom definicijom terorizma naišao sam na mnoge, različiti teoretičari različito definiraju pojam terorizma, ali možemo se složiti u jednom, „terorizam u svome djelovanju uključuje upotrebu nasilja za ostvarivanje vlastitih ciljeva. Kao takvog ga označavamo neprihvatljivim političkim i moralnim oblikom ponašanja“ (Marić, 2012: 91). Ranija vojna gledišta teror su definirala kao nasilnu vladavinu s ciljem zastrašivanja i uništavanja protivnika dok se definiranjem terorizma nisu bavila (Vidušić, 2002: 11), a u zapadnom političkom rječniku prvi put riječ teror pojavila se pred kraj Francuske revolucije, tijekom 1793. i 1794. godine. Tada teror predstavlja asimetričnu raspodjelu prijatnji i nasilja protiv

neprijatelja izvan uobičajenih političkih nadmetanja (Tilly, 2004: 8). „Terorizam svoju masovnost dobiva u 20. stoljeću, dok se „globalni terorizam“, sveprisutan u sadašnjem vremenu pojavljuje u 21. stoljeću“ (Marić, 2012: 91), čemu su znatan doprinos dali medijski izvještaji o terorističkim napadima. „Terorizam jest globalni problem i na sve načine koristi medije da pokaže svoju moć i djeluje na psihološko stanje ljudi, izazivajući u njima strah, a time skrećući pozornost na svoje ciljeve koje tim činom žele postići“ (Marić, 2012: 98).

Koliko god se terorizam proučavao, nitko ne može spoznati njegova ograničenja. On prijete svima i svugdje u svijetu, predstavlja opasnost svjetskom miru, a civili kao najčešća meta terorista teško mogu spremno reagirati na njihove napade. Zbog toga bi se svi politički akteri trebali zajednički boriti protiv terorizma, jer on „ne poznaje granice, ni geografske ni moralne, a ulazi su veliki. Terorizam ne ubija samo ljude, već također prijete demokratskim institucijama, potkopava gospodarstva i destabilizira regije“ (Tilly, 2004: 5). Prije svega terorizam predstavlja dobro organiziranu političku strategiju koja, iako okrutna i neprihvatljiva, postiže svoje ciljeve, a mi mu se moramo naučiti oduprijeti, jer „za razliku od konvencionalnog rata, terorizam zahtijeva nastavak djelovanja tek male skupine ljudi, stoga potpun poraz korištenjem samo vojne sile može biti nemoguć“ (Orehek i Vazeou-Nieuwenhuis, 2014: 252).

Nakon terorističkog napada na Svjetski trgovački centar (*World Trade Center*) u New Yorku 11. rujna 2001. godine, tadašnji američki predsjednik George W. Bush mlađi izjavio je kako „rat protiv terora počinje s Al-Qa'idom, ali neće završiti dok sve terorističke skupine nisu zaustavljene i uništene“ (Tilly, 2004: 5). Dok Državno tajništvo Sjedinjenih Američkih Država terorizam definira kao „politički motivirano nasilje protiv civila od strane manjih skupina zbog utjecaja na širu javnost“ (Tilly, 2004: 7), zbog čega ga žele iskorijeniti pod svaku cijenu, brojne zemlje, vjerojatno iz straha, u početku nisu podržavale tu američku agresivnu politiku jer su smatrale da će time još više potaknuti terorističke skupine na nove napade. Međutim, niti jedna država ne može ostati postrani i biti neutralna po pitanju terorizma. Teroristički napad može se dogoditi u svakom trenutku na bilo kojem mjestu u svijetu. Sjedinjene Američke Države prednjače u borbi protiv terorizma, ali i zemlje Zapadne Europe sve su više uključene u tu borbu. Kada spomenemo terorizam najčešće pomislimo na terorističke skupine poput Al-Qa'ide, a u posljednje vrijeme na Islamsku državu (ISIS/ISIL), međutim i u Europi postoje brojne terorističke skupine nevezane za islamske ekstremiste,

poput baskijske separatističke skupine ETA-e¹ te IRA-e² u Irskoj. Terorizam se tako veže za religiju i etničke sukobe, a „tijekom posljednjih nekoliko desetljeća vjerski i etnički aktivisti bili su daleko najčešći nevladini stratezi terora“ (Tilly, 2004: 10). Teroristički napadi nisu ishitrena djela pojedinaca vođena emocijama već su dobro strateški isplanirani kako bi se ostvarili njihovi politički i ideološki ciljevi. „Potencijalni teroristi moraju biti motivirani i moraju vjerovati da postoji dobar razlog za napad te moraju imati potrebne resurse kako bi premostili visoke mjere sigurnosti svojih neprijatelja“ (Orehek i Vazeou-Nieuwenhuis, 2014: 251).

2.2. Medijski aspekt terorizma

Kako bi ostvarili svoje ciljeve teroristi koriste medije kao komunikacijski kanal za širenje svoje poruke globalnoj publici. „Za razliku od ostalih kaznenih djela koja nastoje ostati prikrivena, terorizam za svoju potvrdu traži publiku“ (Marić, 2012: 94). Odnos medija i terorista podsjeća na oblik simbioze, životne zajednice u kojoj barem jedan član ima koristi, a u ovom slučaju koristi su obostrane. Mediji jačaju globalnu prisutnost terorizma širenjem informacija o djelovanju terorističkih skupina, stoga bez medija njihov doseg bio bi značajno umanjen. Međutim, iako terorističke skupine na neki način u potpunosti ovise o medijima te se na prvi pogled može učiniti kako od tog odnosa oni više profitiraju, ne smijemo se zavaravati kako su mediji u ovome nevini. Oni dakako „imaju koristi od terorizma, jer medijska izvješća o terorističkim napadima povećavaju prodaju novina i broj televizijskih gledatelja. U igri od zajedničkog interesa oboje imaju koristi od terorističkih incidenata, a i jedna i druga strana svoje postupke prilagođava djelovanju drugog igrača“ (Galily i dr., 2016: 1060). I kada vlada zatišje od terorističkih napada, mediji kao da nagovješćuju novu buru. Sveprisutni podsjetnici na prijašnje napade, u obliku kampanja koje javnost pozivaju na oprez ili na pomoć u prevenciji mogućih novih napada na način da nadležnim službama prijave ako

---

¹„*Euskadi Ta Askatasuna* (ETA), na baskijskom jeziku Baskija i Sloboda, od 1959. godine je bombaškim napadima i otmicama nastojala postići nezavisnost Baskije od Španjolske. U naporima da stvori neovisnu baskijsku državu na dijelovima sjeverne Španjolske i južne Francuske, tijekom gotovo 60 godina pripadnici ETA-e ubili su 853 osobe. Španjolska i Francuska godinama surađuju na suzbijanju skupine koja je svoje napade usmjeravala protiv Španjolske. Zadnjih godina su brojni članovi ETA-e uhićeni u Francuskoj, što ju je bitno oslabilo. U pismu poslanom baskijskim institucijama i nevladinim udrugama, objavila je svoje potpuno raspuštanje. ETA priznaje vlastitu odgovornost zato što nije uspjela riješiti 'politički sukob u Baskiji'“ (Tportal.hr, 2018).

²*Irish Republican Army* (IRA) „ilegalna paravojna organizacija koja se zalagala za britansko vojno povlačenje iz Sjeverne Irske te njezino sjedinjenje s Irskom. U svojim se aktivnostima koristila i terorističkim metodama. Godine 2005. IRA je proglasila prekid oružane borbe ističući da će ispunjenje svojih zahtjeva tražiti političkim putem“ (Enciklopedija.hr, 2018).

primijete što sumnjivo i van uobičajenog u svojoj okolini, povećavaju strah i šire paranoju među građanima, a upravo to teroristi žele. „Čini se kako drama predstavlja dobar posao za oboje, i za terorističke skupine i za medije“ (Schinke i dr., 2016: 1123). „Uzimanje i držanje taoca povećava dramu. Sami taoci često ništa ne znače teroristima. Oni su usmjereni na ljude koji gledaju, a ne na stvarne žrtve“ (Weimann, 2008: 70). Svojim nehumanim djelima terorističke skupine zapravo vode psihološki rat. Terorističke organizacije žele biti u medijima što duže i što češće mogu pa nastoje da svaki novi čin nasilja bude ekstremniji od prethodnog (Galily i dr., 2016: 1058). Stoga svojim pažljivo režiranim napadima uspješno privlače pažnju medija, a terorizam su pretvorili u kazališnu predstavu. „Najmoćnija i najstrašnija izvedba suvremenog kazališnog terora odigrala se 11. rujna 2001. godine, napadom na američke ciljeve“ (Weimann, 2008: 71), a do tada se najvećom pojedinačnom terorističkom akcijom smatrao napad palestinske skupine, poznate pod imenom Crni rujana, na izraelske sportaše i članove njihova tima tijekom Olimpijskih igara 1972. godine u Münchenu. Razvoj događaja i rasplet talačke krize pratili su ljudi diljem svijeta putem malih ekrana, prema nekim procjenama njih oko 800 milijuna (Galily i dr., 2016: 1059).

Napretkom medijske tehnologije, od televizije, preko interneta do danas sve više popularnih društvenih mreža, širenje informacija nikada nije bilo brže, a događaje možemo pratiti u realnom vremenu te time i sami postati sudionici. Građani više nisu samo pasivni promatrači, već dijeljenjem informacija putem Facebooka ili Twittera postaju važni akteri i kreatori vijesti. Tako su posljednjih godina prve informacije o terorističkim napadima objavljene upravo na društvenim mrežama. Građani, obični prolaznici, koji su se u trenutku napada našli na krivom mjestu u krivo vrijeme, snimili su zastrašujuće scene, slali informacije o napadu i žrtvama te u detalje opisivali tijek događaja. Zločini koji su se dogodili u SAD-u, Španjolskoj, Francuskoj, Engleskoj ili bilo gdje u svijetu su putem novih tehnologija bili prikazani svima, što još jednom dokazuje kako su mediji ti koji terorizmu daju globalni doseg (Marić, 2012: 89). Mnoge terorističke organizacije prepoznale su i iskoristile prednosti novih tehnologija koje su im omogućile slobodno prenošenje poruka, kao i olakšano međusobno komuniciranje. Novi mediji su decentralizirani, ne mogu biti podvrgnuti kontroli ili ograničenju, nisu cenzurirani te dopuštaju pristup svima koji to žele (Weimann, 2008: 70), a teroristima omogućuju uspješno širenje njihove ideologije kroz mrežu.

Međutim, u psihološkoj igri teroristi i mediji nisu jedini igrači. Postoje i drugi akteri koji poteze vuku iz sjene, a znatno utječu na sadržaj masovnih medija. Mediji selekcijom vijesti te načinom prezentiranja istih nameću agendu. Publici izravno ne nameću mišljenje, odnosno što i kako misliti, ali izborom određenih informacija, a ispuštanjem drugih iz svog

programa, sugeriraju javnosti o čemu misliti. Stalnim ponavljanjem određenih pojmova te uokvirivanjem sadržaja kako njima odgovara stvaraju sliku svijeta i to svijeta kao vrlo opasnog mjesta za život, gdje gotovo iza svakog ugla vrebaju potencijalna prijetnja. „Formati vijesti ili način izbora, organiziranja i prezentiranja informacija oblikuju pretpostavke publike. Masovni mediji su važni u oblikovanju javnih agendi utjecajem na ono o čemu ljudi razmišljaju te kako se događaji i problemi pakiraju i prezentiraju“ (Altheide, 2006: 420). Takav način izvještavanja pridonosi širenju straha među građanima, a „osobito uvjerenju da smo svi potencijalne žrtve koje treba zaštititi od izvora straha - kriminalaca i terorista“ (Altheide, 2006: 418). „Javne informacije o potrebi izvanrednih mjera za borbu protiv straha potaknuli su oni na vlasti i policijski službenici, kao dominantni izvori vijesti, i stoga su važni akteri u definiranju problema i postavljanju političkog dnevnog reda. Propagandna istraživanja pokazuju kako donosioci odluka, koji služe kao ključni izvori vijesti, mogu oblikovati percepciju masovne publike i promicati pristanak na mjere državne kontrole“ (Altheide, 2006: 417). Upravo su ti službeni izvori vijesti, na koje se oslanjaju novinari kako bi došli do „provjerenih“ informacija, akteri iz sjene, moćnici koji kroje sliku svijeta i utječu na javno mnijenje. „Na kraju završimo s previše „službene“ istine“ (Altheide, 2006: 424), a možda bi se trebali zapitati kakva istina služi javnom interesu, koje informacije koriste, a koje štete javnosti (Altheide, 2006: 427), jer uloga medija nije služiti onima na vlasti ili barem ne bi trebala biti. Mediji moraju biti korektor vlasti u službi interesa građana te kontrolirati i upozoravati na nepravilnosti u radu onih na vrhu, a širenje straha zasigurno nije od javnog interesa. „Nije kritičan strah od kriminala, već kako se strah može proširiti i u što se sve može pretvoriti. Sociolozi su primijetili kako postajemo „oklopljeni“, a društveni život se mijenja“ (Altheide, 2006: 420). Diskurs straha koji se širi putem medija, kao i stereotipi o opasnom drugom, utječu na promjenu društvenog života. Odvajamo se ogradama, zidovima, pa i žicama. Strah čini dio naše svakodnevice iako uživamo kvalitetu života bez presedana, a „glavni učinak diskursa straha jest promicanje osjećaja da su stvari otišle van kontrole“ (Altheide, 2006: 420).

2.3. Sport kao meta terorista

Sport i sportska natjecanja od davnina su privlačila masu željnu kruha i igara. Međutim, danas sport više nije samo zabava za mase. Sportska događanja postala su unosan posao, a organizacija velikih sportskih natjecanja predstavlja „jedan od glavnih ekonomskih pokretača zemalja domaćina“ (Skoko, 2016: 246). John Street tvrdi da „sport kreira moderni

nacionalni identitet“ (prema Skoko, 2016: 245) zbog čega se brojne zemlje natječu za domaćinstvo velikih sportskih manifestacija. Joseph Nye ističe koncept meke moći „kao sposobnost uvjeravanja drugih da žele što vi želite“ te kao „sposobnost zavođenja i privlačenja, a privlačenje često vodi do oponašanja“ (Skoko i Kovačić, 2009: 30). Ta nova vrsta diplomacije ne pokazuje mišiće već se koristi kulturnom inteligencijom za promociju neke zemlje u svijetu. „Sport svakako predstavlja dio strategije meke moći“ (Grix, 2013: 17), a organizacija sportskih događaja daje znatan doprinos u procesu jačanja pozitivnog imidža nacije. Povrat uloženog rada u organizaciju događaja manifestira se kao ostavština, a ostavština može biti i način kako i po čemu se pamte Olimpijske igre (Grix, 2013: 17). Dok će se neke Igre pamtiti po izvanrednim sportskim uspjesima i rekordima, druge će nažalost ostati upamćene po napadima na sportaše, po čemu se primjerice pamte one održane u Münchenu 1972. godine. No, postavlja se pitanje zašto su sportaši i sport općenito postali toliko privlačna meta terorista, s obzirom na to da sport promovira zajedništvo, a ne poziva na sukobe? Sama činjenica da privlači masovnu publiku i da su mnoge oči svijeta usmjerene prema sportskom spektaklu čini sportska natjecanja atraktivnima za teroriste. Ima li uopće „bolje pozornice za dati političku ili ideološku izjavu nego na velikom sportskom događaju“ (Schinke i dr., 2016: 1123) kojeg prate milijuni ljudi? Ako ćemo suditi temeljem svjedočenja jednog od napadača na izraelske sportaše u Münchenu 1972. godine, oni su „prepoznali da sport predstavlja modernu religiju zapadnog svijeta“ (Weimann, 2008: 70). Znali su da će ljudi prebaciti program na kojem se govori o Palestini, ako se na nekom drugom kanalu emitira neka sportska utakmica, stoga su odlučili iskoristiti Igre kako bi svijet obratio pozornost na njih (Weimann, 2008: 70).

„Neki narodi sportske uspjehe svoje zemlje smatraju pokazateljem vlastite političke, ekonomske i vojne nadmoći, a neki međunarodni sport smatraju ratom bez korištenja sredstava rata. Tako sport i sportska takmičenja postaju kopija globalne svjetske utakmice u nadmoći jednih u odnosu prema drugima i zato smo došli u situaciju da se preko sporta ostvaruju društveni, ekonomski i politički ciljevi“ (Mihajlović i Mučibabić, 2013: 903). Politika i sport odavno su vezani i jedno bez drugoga ne idu, no sport se događa samo za vrijeme nekog natjecanja, od njegova početka do kraja, a sve prije samog natjecanja i nakon njega pripada području politike. Budući da sport čini izuzetno značajan dio društvenog života, bilo bi iluzorno smatrati kako ga se može odvojiti od politike. Tako „velika sportska takmičenja, a naročito Olimpijske igre, mogu biti i poprište iskazivanja određenih političkih stavova i interesa, različitim sredstvima“ (Mašić i dr., 2010: 41), stoga sigurnosni aspekt, sada

možda više nego ikad prije, postaje vrlo važan segment organizacije Igara, ali i drugih sportskih natjecanja.

3. Slučaj München

Užas koji je obilježio drugu polovicu 20. stoljeća i dao temelj za eskalaciju terorizma u 21. stoljeću. Bile su to XX. Ljetne olimpijske igre koje su se održale u Münchenu tijekom kolovoza i rujna 1972. godine. Od 1896. godine kada su u Ateni održane prve Olimpijske igre modernog doba nije bilo više sportaša iz više zemalja nego te 1972. godine u Münchenu (Vidušić, 2002: 45). Tadašnja Zapadna Njemačka htjela je isprati sjećanje na Igre u Berlinu iz 1936. godine koje su bile pod pokroviteljstvom nacista i koje su bile protkane nacističkom ideologijom. Godine 1936. prisustvo policije i vojske bilo je na visokom nivou, stoga je vodstvo Zapadne Njemačke odlučilo smanjiti broj policije i vojske na javnim mjestima kako bi pokazali novo lice nove Njemačke (Vidušić, 2002: 45). Rekordan broj natjecatelja, njih čak 7900 iz 123 zemlje, očekivalo je kvalitetno osiguranje i sigurnost na visokom nivou, ali sigurnosne službe su, na žalost cijelog svijeta, zakazale. Ta želja domaćina za prikazivanjem novog miroljubivog lica svijetu koštala je živote 11 pripadnika izraelskog nacionalnog tima i jednog njemačkog policajca. Na deseti dan Igara, 5. rujna 1972. godine, dogodio se teroristički napad u Olimpijskom selu, gdje su osmorica Palestinaca zarobila 11 pripadnika izraelskog nacionalnog olimpijskog tima, a dvojica od njih odmah su ubijena prilikom pokušaja samoobrane. Osmorica Palestinaca, pripadnici terorističke organizacije poznate pod nazivom Crni rujani, neometano su ušetali u Olimpijsko selo i uzeli preostalih devetero Izraelaca za taoce. Strašan čin dogodio se u ranojutarnjim satima oko 4:20, a "pregovori" između terorista i njemačke policije trajali su oko 16 sati uz prijenos uživo na televiziji. Prijenos uživo pratilo je oko 800 milijuna ljudi diljem svijeta, što je dalo veliku pozornost terorističkoj skupini Crni rujani, a to je i bio jedan od njihovih ciljeva. Palestinci su na ekstremno način pokušali pokazati svijetu što se zapravo događa u odnosima između Palestine i Izraela. Njemačka policija i ostale sigurnosne službe nisu se nikada prije suočili s takvom vrstom prijetnje, stoga su kontaktirali Izrael koji je u to vrijeme jedini imao mobilnu antiterorističku postrojbu uvježbanu za takve situacije (Vidušić, 2002: 48). Njemačka je poslala upit Izraelu, jesu li voljni poslati specijalce za pregovore s teroristima, međutim stigao je negativan odgovor što je bilo veliko iznenađenje za sve. Izraelci su odgovorili „s teroristima nema pregovaranja. Izrael to nikad, baš nikad neće sebi dopustiti. Popusti li sada, oni će zaredati sa sličnim otmicama, čemu nikad neće biti kraja“ (Vidušić, 2002: 48). Nijemci

su bili prepušteni sami sebi i morali su brzo odlučiti kako i što dalje. Nepripremljeni za talačke situacije, pokušali su nasilno osloboditi taoce, što im nije uspjelo. Pred očima svijeta život je izgubilo svih 11 Izraelaca, njemački policajac i četvero pripadnika Crnog rujna.

3.1. Organizacija Crni rujna

Crni rujna (*Black September*) je palestinska teroristička organizacija nastala nakon masakra u Jordanu u rujnu 1970. godine. Kralj Jordana Hussein imao je velikih problema s Palestincima koji su činili 60 posto jordanske populacije (Klein, 2005: 31). Krvave bitke odvijale su se u glavnom gradu Jordana, Ammanu, između palestinskih pobunjenika i Husseinove vojske. Velik broj Palestinaca je ubijen, a ostatak je pobjegao preko granice u Siriju i Libanon. Prvotna misija Crnog rujna bila je osveta prema Husseinu i Jordanu (Klein, 2005: 31). Prva akcija Crnog rujna bio je atentat na jordanskog premijera Wasfija Al-Tella. Al-Tell je ubijen u hotelu Sheraton u Kairu 27. studenog 1971. godine (Klein, 2005: 31). Teroristička organizacija Crni rujna nastavila je napade i na europskom tlu. U Ženevi su detonirali bombu u jordanskom veleposlanstvu, u Parizu su bacali Molotovljeve koktele na veleposlanstvo, a u Engleskoj su upucali jordanskog veleposlanika (Klein, 2005: 31). Organizacija nije imala službenog vođu, ali ipak je postojao netko tko je vodio cijelu organizaciju, a to je bio Salah Khalaf poznatiji kao Abu-Iyad (Klein, 2005: 32). Uz Abu-Iyada važno je spomenuti dvojac koji stoji iza organizacije Münchenskog masakra, a to su Mohammed Oudeh poznat kao Abu-Daoud koji je bio najstariji, ujedno i arhitekt napada iz 1972. godine, te Fakhri Al-Omri za kojeg govore da je bio smiren, lukav i odličan strateg (Klein, 2005: 32-33). Zanimljivo je kako su organizirali dostavljanje oružja u München dva tjedna prije samog napada. Kako nam prepričava Aaron Klein u svojoj knjizi *Striking back*, unajmili su muškarca i ženu koji su i prije dostavljali različite pošiljke u Europu i koji nikada nisu bili uhvaćeni u krijumčarenju. Muškarac i žena nikada nisu znali što nose preko granice, što im je možda i pomoglo da ne budu sumnjivi i da ih ne otkriju. Dvojac je glumio bračni par, a sa sobom su imali četiri velika kofera. Sletjeli su u Köln, krenuli prema carini gurajući kolica s koferima kada ih je jedan od carinika pozvao na stranu. Palestinac je nastupio agresivno govoreći kako nikada nije doživio ovakvu sramotu poslovno putujući u Europu. Nakon nekoliko minuta smirio je glas i upitao carinika koju torbu treba otvoriti. Carinik je izabrao jednu u kojoj je bilo žensko rublje i pustio ih dalje. U ostala tri kofera bile su granate, osam AK-47 puški i streljivo. Dvojac je autom nastavio do Münchena, gdje su kofere spremili u ormariće na glavnom kolodvoru. Al-Omri je potom pokupio kofere i sve je bilo spremno za

napad. U svojoj knjizi *Stateless* Abu-Iyad objašnjava razloge i ciljeve napada u Münchenu. Postojala su tri cilja: prvi je bio predstavljanje palestinskog naroda svijetu, drugi je bio puštanje na slobodu 200 Palestinaca zarobljenih u izraelskim zatvorima i treći cilj je bio iskoristiti svu medijsku pažnju usmjerenu na München i Olimpijske igre kako bi pokazali palestinsku muku koju uzrokuju Izraelci (Klein, 2005: 34). Jedan od osmorice napadača javno je progovorio o danu prije napada. Jamal Al-Jishey govorio je kako se sve odvijalo dan prije napada i opisivao je osjećaje kroz koje je prolazio. Skupina se našla u restoranu kod glavnog kolodvora, pojela večeru, dogovorila detalje napada i otišla prema ormarićima na kolodvoru kako bi pokupili oružje. Vratili su se u odvojene hotele i presvukli u crvene trenirke kako bi se što bolje stopili sa sportašima u Olimpijskom selu (Klein, 2005: 40). Ujutro su s dva taksija došli do sela, prošli neopaženo do izraelskog kampa i oteli 11 Izraelaca. Dvojica su odmah ubijena, a ostatak je odveden do aerodroma otkuda su htjeli otići za Kairo gdje bi taoce zamijenili za 200 Palestinaca zarobljenih u Izraelu. Misija je nazvana Ikrit i Biram, prema sjećanju na kršćanska sela na granici Izraela i Libanona iz kojih su Palestinci bili protjerani 1951. godine zbog sigurnosti (Klein, 2005: 37). Plan nije uspio jer su njemačke snage pokušale nasilno i brzo riješiti talačku krizu, a sve je završilo pogubno za preostalih devet Izraelaca, jednog njemačkog policajca i četiri terorista. Al-Jishey je također priznao da je bio „pun entuzijazma i pozitivne energije i ideje o Palestini“ (Klein, 2005: 40).

3.2. Posljedice napada

Nakon stravičnog napada, u Njemačkoj i svijetu zavladao je šok. Bilo je pitanje što sada s Olimpijskim igrama, nastaviti ili prekinuti. Amerikanac Avery Brundage, predsjednik olimpijskog komiteta, prekinuo je Igre na 24 sata kako bi domaćin poduzeo sve za daljnju sigurnost sportaša (Vidušić, 2002: 47). Prema Brundageu ništa nije moglo spriječiti nastavak Olimpijskih igara jer kako sam kaže, prekid Igara „predstavljao bi trijumf zla nad silama dobra“ (Hassan, 2016: 1046). Ipak, Igre su bile prekinute na 24 sata kako bi se odala počast žrtvama, a 84 tisuće ljudi došlo je na olimpijski stadion u Münchenu (Galily i dr., 2016: 1059). Nakon Olimpijskih igara 1972. godine svijest o sigurnosti na velikim sportskim natjecanjima u potpunosti se promijenila. Već 1976. godine u Montrealu, Kanadi, nije se štedjelo kada je u pitanju bila sigurnost. Za svako sljedeće natjecanje, bilo da se radilo o Olimpijskim igrama ili Svjetskom nogometnom prvenstvu, organizatori su na sigurnost trošili sve veće količine novčanih sredstava. To jasno pokazuje kako terorizam i terorističke organizacije od Münchena 1972. godine, pa sve do danas, znatno utječu na svako sportsko

natjecanje te uvijek postoji strepnja da se takvo nešto ne bi ponovilo i “nama“. Za ovogodišnje Svjetsko nogometno prvenstvo Rusi su za sigurnost potrošili čak 23 milijarde eura, a u svakom se gradu domaćinu za sigurnost navijača brinulo najmanje 10 tisuća vojnika, policajaca i zaštitara (24sata, 2018). Svako veliko natjecanje sa sobom donosi i nove mjere sigurnosti poput korištenja novih tehnologija, novih metoda, sve brojnijeg ljudstva u obliku policije, vojske, zaštitara, specijalnih jedinica i drugih. Zanimljivo je bilo osiguranje na Zimskim olimpijskim igrama u Salt Lake Cityju 2002. godine, gdje je bilo zabranjeno letenje oko područja na kojem su se Igre održavale. Također, bili su postavljeni brojni snajperisti na uzvišenim pozicijama diljem grada kako bi u svakom trenutku mogli reagirati te čuvati natjecatelje i gledatelje od moguće prijetnje (Hassan, 2016: 1047). Velika sportska natjecanja postala su militarizirana, velika pažnja posvećuje se sigurnosti sportaša, ali i gledatelja. U današnjem svijetu, sigurnost je jedan od najvažnijih čimbenika svakog pojedinca i zato je velika koncentracija uložena na osiguravanje velikih sportskih natjecanja koja posjećuju milijuni ljudi iz cijelog svijeta. Sport donosi veliku sreću i uzbuđenje kod navijača koji dišu kao jedan za svoju reprezentaciju i za svoju državu. Zbog toga teroristi ciljaju sportska natjecanja, kako bi uskratili tu sreću i kako bi širili strah i paniku među navijačima kojima sport kao takav donosi možda i jedinu sreću u životu. Isto tako, mediji su u ovom pogledu veliki čimbenik, koji privlači teroriste na djelovanje zbog velike praćenosti. Ako milijuni dolaze na neko sportsko natjecanje kao što su Olimpijske igre ili Svjetsko nogometno prvenstvo, sigurno stotine milijuna ljudi prati ta natjecanja preko malih ekrana ili preko društvenih mreža, stoga teroristi imaju veliku publiku ukoliko se odluče na teroristički napad, kao što je to bilo 1972. godine u Münchenu kada je talačku krizu pratilo oko 800 milijuna gledatelja. Sport će uvijek biti meta terorističkih napada zbog svoje medijske popraćenosti, zbog toga što ljudi uživaju u njemu, a terorističkim organizacijama medijski publicitet i prilika da ljudima oduzmu sreću i zamjene ju sa strahom i panikom predstavlja cilj i veliku mogućnost za prenošenje vlastite političke poruke svijetu.

3.3. Odnos Palestine i Izraela

Prvi arapsko – izraelski sukob dogodio se 1948. godine kada je Izrael proglasio neovisnost. Rezolucijom 181 Ujedinjenih naroda, 29. studenog 1947. godine odlučeno je stvaranje dvije države na području tadašnje Palestine (Picula, 2011: 12). Od Palestine trebale su nastati dvije države, ona arapska i ona židovska. Židovi su rezoluciju objeručke prihvatili i iskoristili u svoju korist te je prvi izraelski premijer David Ben-Gurion proglasio neovisnost

Izraela 14. svibnja 1948. godine. Izrael kao samostalnu i suverenu državu odmah su priznale Sjedinjene Američke Države i Sovjetski Savez, dok su arapske zemlje bile protiv neovisnosti. Godine 1948. arapske države Sirija, Irak, Jordan, Egipat, Libanon i Saudijska Arabija napadaju novoosnovani Izrael, ali Izrael odbija napad i uzima 40 posto teritorija koji je trebao pripasti Palestini. Pojas Gaze pripada Egiptu, a Zapadna obala Jordanu. Drugi arapsko – izraelski rat dogodio se 1967. godine, a poznat je i pod imenom Šestodnevni rat. Izrael je preventivno napao Egipat, Siriju, Irak i Jordan kako bi se djelomično osvetio za napad 1948. godine i kako bi zauzeo veći teritorij. Tako je Izrael okupirao Pojas Gaze, Zapadnu obalu, Golansku visoravan i poluotok Sinaj. Na temelju rezolucije 181 UN-a Palestina je također proglasila neovisnost kada je 15. studenoga 1988. godine Palestinsko nacionalno vijeće kao središnje tijelo Palestinske oslobodilačke organizacije (PLO) u Alžiru usvojilo Deklaraciju o neovisnosti (Picula, 2011: 12). Palestina se dijeli na dva odvojena teritorija. Na Zapadnu obalu koja se nalazi između Izraela i Jordana te na Pojas Gaze koji se nalazi na Sredozemnom moru i graniči s Egiptom. Zbog toga što je podijeljena na dva dijela Palestina će teško dobiti međunarodno priznanje kao samostalna država, iako 110 od 192 članice UN-a priznaje Palestinu kao samostalnu državu, od kojih su dvije zemlje iz Vijeća sigurnosti, Rusija i Kina (Picula, 2011: 12). Palestinsko vodstvo je također podijeljeno kao i teritorij. Na Pojasu Gaze glavnu riječ vodi Hamas koji se smatra radikalnim, a na Zapadnoj obali glavnu riječ vodi Fatah koji ima nešto umjerenije stavove i spreman je na razgovor i dogovor s Izraelom. Hamas je kratica za Islamski pokret otpora koji je osnovan 1987. godine na početku prve intifade i predstavlja konzervativnu islamsku desnicu (Picula, 2010: 43). S druge strane Fatah je kratica za Palestinski pokret nacionalnog oslobođenja koji je osnovan 1958. godine i vodeća je politička stranka unutar PLO-a, koja predstavlja nacionalističku ljevicu (Picula, 2010: 43). Pojam intifade predstavlja istresanje odnosno ustanak, a u palestinskoj povijesti dogodio se dva puta. Prva intifada dogodila se u prosincu 1987. godine u Gazi kada su četiri Palestinca poginula u sudaru izraelskog kamiona s dva kombija koja su prevozila palestinske radnike (Večernji list, 2017). Sukobi su ubrzo eskalirali, a intifada je potrajala sve do 1993. godine kada je potpisan Sporazum iz Osla i nakon uspostavljanja Palestinske Narodne Samouprave (Večernji list, 2017). Prema navodima u Večernjem listu, u prvoj intifadi ubijeno je 1162 Palestinca od kojih 241 dijete te 160 Izraelaca od čega petero djece (Večernji list, 2017). Druga intifada dogodila se 2000. godine kada su Palestinci ustali protiv izraelske okupacije Zapadne obale i Gaze, a trajala je sve do 2008. godine (Večernji list, 2017). Druga intifada bila je mnogo razornija nego prva i odnijela je puno više života. U teškom i krvavom ustanku ubijeno je 5500 Palestinaca, 1062 Izraelca i 64 strana državljana (Večernji list, 2017).

Postoji velika mogućnost Treće intifade zbog izjave američkog predsjednika Donalda Trumpa koji je priznao Jeruzalem kao glavni grad Izraela, na što su se obrušili Palestinci, ali i većina arapskih zemalja. Palestinci nikako ne mogu prihvatiti priznanje Jeruzalem kao glavnog grada Izraela, jer smatraju da su oni ti koji drže pravo na istočni dio Jeruzalema i žele stvoriti samostalnu i neovisnu Palestinu s Istočnim Jeruzalemom kao glavnim gradom. Stoga je predsjednik Palestine Mahmoud Abbas rekao kako „neće održati sastanke s američkom administracijom sve dok Sjedinjene Američke Države ne povuku priznanje Jeruzalema kao glavnog grada Izraela“ (The Telegraph, 2018). Još jedan palestinski dužnosnik Hanan Ashrawi rekao je „ne susresti se sa svojim tlačiteljem nije znak nepoštovanja, to je znak samopoštovanja“ (The Telegraph, 2018). Šest mjeseci prije nego što je Trump priznao Jeruzalem kao glavni grad Izraela, sastao se u dobrom duhu i s predsjednikom Palestine Abbasom i s premijerom Izraela Benjaminom Netanyahuom te rekao da „Izraelci i Palestinci mogu postići sporazum. Mir je moguć“ (Al Jazeera Balkans, 2017). Također Trump je imao dvije vrlo zanimljive izjave koje ga guraju na stranu Izraela. Rekao je kako je Izrael „svjedok neuništivog duha židovskog naroda i iz svih dijelova ove divne države čuje se jedna poruka, a to je poruka nade. Stoljećima je židovski narod bio žrtva progona, represija i želje da budu uništeni. Obećavam da će moja administracija uvijek stajati uz Izrael“ (Al Jazeera Balkans, 2017). U drugoj izjavi ponovno je stao na stranu Izraela i otvoreno govorio protiv radikalnog Hamasa, „Izraelce ubijaju noževima, Hamas i Hezbollah ubijaju djecu, koja moraju bježati u skloništa, ISIL cilja sinagoge, a iranski vođe stalno traže destrukciju Izraela. Ne kod Donalda Trumpa“ (Al Jazeera Balkans, 2017). Bez obzira na to što se neprestano naglašava kako je sukob između Izraela i Palestine vjerske naravi kao sukob Židova i muslimana, palestinski predsjednik Abbas tvrdi drugačije, „naš su temeljni problem okupacija i izgradnja naselja i to što Izrael ne priznaje državu Palestinu“ (Al Jazeera Balkans, 2017). Abbas je u istom govoru izjavio kako postoji mogućnost mirnog suživota između Izraela i Palestine, ali samo ako se ispune dva za njih vrlo važna pitanja, „ostajemo pri stavu o rješenju s dvije države. Palestinska država mora biti u granicama iz 1967. godine, s Istočnim Jeruzalemom kao glavnim gradom. Živjela bi u miru, sigurnosti i dobrosusjedskim odnosima s Izraelom“ (Al Jazeera Balkans, 2017). Iz ovakvih izjava jasno je kako sukobi između Izraela i Palestine ne jenjavaju i ne možemo znati kada će dvije strane postići dogovor i hoće li do njega uopće doći. Zadnji sukob dogodio se zbog neodržane prijateljske utakmice između Argentine predvođene ponajboljim nogometašem svijeta Leom Messijem i reprezentacije Izraela u sklopu argentinskih priprema za Svjetsko nogometno prvenstvo u Rusiji. Naime, izraelska ministrica sporta Miri Regev odlučila je prebaciti igranje utakmice iz Haife u Jeruzalem na

stadion Teddy Kollek. Ta odluka izazvala je lavine kritika, pa i prijetnji s palestinske strane jer je na mjestu gdje je stadion sagrađen bilo selo palestinske djece iz kojeg su pobjegli jer su ga Izraelci srušili sa zemljom (Gol.hr, 2018). Zbog velikog broja prijetnji utakmica se na kraju nije odigrala, Argentina se povukla i odlučila je ne igrati kako bi održali kakav takav mir na Bliskom Istoku i kako ne bi dodatno izazivali napetosti. Predsjednik palestinskog nogometnog saveza Jibril Rajoub bio je vodeći u javnim prijetnjama te je na televiziji izjavio „pozivamo sve da zapale Messijeve fotografije i dresove ako dođe na utakmicu“ (Net.hr, 2018). Nakon što je Argentina odbila igrati prijateljsku utakmicu u Jeruzalemu protiv Izraela, Izraelci su optužili Messija i njegove suigrače za priklanjanje teroristima iz Palestine. Ministar obrane Izraela Avigdor Lieberman izjavio je sljedeće „nesreća je da nogometni vitezovi Argentine nisu izdržali pritisak mrzitelja Izraela čiji je jedini cilj da nanesu štetu našem osnovnom pravu na samoobranu i omoguće uništenje Izraela. Mi nećemo pokleknuti pred ovim čoporom antisemitskih pristalica terorista“ (Al Jazeera Balkans, 2018). Isto tako, direktori kompanije Comtec Group, koja je bila zadužena za organizaciju prijateljske utakmice između Argentine i Izraela, otišli su u Zürich kako bi od FIFA-e tražili da izbaci Argentine sa Svjetskog prvenstva jer su kako kažu „zbog vjerske diskriminacije otkazali utakmicu protiv Židova“ (Sportske novosti, 2018). S druge strane, izraelska vlada je za otkazivanje utakmice optužila terorističke skupine zbog prijetnje argentinskim nogometašima i njihovim obiteljima, ali optužili su i Argentinski nogometni savez zbog kako oni kažu „popuštanja pod pritiskom antisemita čiji je jedini cilj uništiti Izrael“ (Sportske novosti, 2018). Nakon njih čuli smo i izjave druge strane. Predsjednik Argentinskog nogometnog saveza Claudio Tapia rekao je sljedeće „žao mi je zbog momaka koji su trebali igrati protiv nas, zbog svih onih različitih religija. Nogomet nije ništa drugo doli univerzalni sport, koji prelazi granice, i tako ga je potrebno razumjeti, kao igru koja traje 90 minuta i završava na terenu. Nogomet nema ništa s nasiljem, ništa“ (Sportske novosti, 2018). Na ovom primjeru možemo vidjeti da je sport i više od samog sporta, da je isprepleten politikom u svakom pogledu, ali i da utječe na moguće buduće sukobe između već sukobljenih strana. U ovom konkretnom slučaju Palestine i Izraela sport nije donio ništa dobrog, već je uz pomoć politike zaoštrio odnose.

3.4. Značaj Olimpijskih igara od početka do danas

Olimpijske igre počele su gotovo tisuću godina prije Krista pod imenom Antičke igre. Godine 776. pr. Kr. vjeruje se da su održane prve igre koje su imale svegrčki značaj i prve u kojima se bilježio pobjednik (Enciklopedija.hr, 2018). Antičke igre održavale su se svake četiri godine u grčkom svetištu Olimpiji na Peloponezu u Starogrčkoj državi Elidi u čast i slavu bogu Zeusu. Razdoblje od četiri godine između dvije Igre nazivalo se Olimpijadom, dok naziv Olimpijada danas često pogrešno koriste za razdoblje održavanja samih Olimpijskih igara. Na početku su Olimpijske igre trajale samo jedan dan jer je postojala samo jedna disciplina u kojoj su se natjecali, a to je utrka na jedan stadij, odnosno na 192 metra (Enciklopedija.hr, 2018). S vremenom su ubačene i druge discipline poput utrke na dvostruku udaljenost, utrke na duge staze, petoboj³ i razne druge. Pobjednici su uživali veliku slavu u Grčkoj, a za nagradu su bili kićeni vijencem od divlje masline, za koji se vjerovalo da im daje posebnu snagu i da time dobivaju zaštitu olimpijskog boga Zeusa (Enciklopedija.hr, 2018). „Antičke igre imale su također iznimno ekonomsko i političko značenje“ (Enciklopedija.hr, 2018). Tijekom održavanja igara u Olimpiji su se okupljali brojni ljudi različitih zanimanja. Dolazili su trgovci i iz najudaljenijih mjesta, održavali su se veliki sajmovi, politički sastanci, a izaslanstva iz grčkih gradova-država donosili su bogate darove (Enciklopedija.hr, 2018). Olimpijske igre na samoj Olimpiji održavale su se sve do 393. godine kada je rimski car Teodozije I. Veliki zabranio održavanje OI smatrajući ih poganskom tradicijom (Enciklopedija.hr, 2018). Ideju o obnovi Olimpijskih igara dao je francuski barun Pierre de Coubertin, na čiju je inicijativu održan Međunarodni sportski kongres u Parizu 1894. godine. Na kongresu je odlučeno kako će se Igre obnoviti i gdje će se održati prve moderne Olimpijske igre. Prve moderne ljetne Olimpijske igre održane su u Ateni 1896.⁴ godine, a prve zimske Olimpijske igre u Chamonixu 1924.⁵ godine. Olimpijske igre ustvari predstavljaju natjecanje sportaša u pojedinačnim i ekipnim sportovima, a ne natjecanja država. Međutim, stvarna situacija nije baš onakva kakvom se prikazuje na papiru. Što se tiče pojedinačnih sportova, tvrdnja da su Igre natjecanje sportaša, a ne nacija, je u neku ruku točna, ali što se tiče ekipnih sportova stvari su ipak malo drugačije. U daljnjem tekstu vidljivo

---

³ Petoboj je u sebi sadržavao pet disciplina: trčanje na jedan stadij (192 metra), skok u dalj, bacanje diska, bacanje koplja i hrvanje.

⁴ Prve ljetne Olimpijske igre održane u Ateni 1896. godine sadržavale su devet disciplina: atletika, gimnastika, mačevanje, streljaštvo, plivanje, biciklizam, tenis, dizanje utega i hrvanje.

⁵ Prve zimske Olimpijske igre održane u Chamonixu 1924. godine sadržavale su sedam disciplina: biatlon, brzo klizanje, hokej na ledu, sanjkanje, skijanje, umjetničko klizanje i vožnju bobom.

je koliko zapravo država, odnosno državna politika utječe na same Olimpijske igre i na natjecanje u ekipnim sportovima. Nadalje, Olimpijske igre simbolizira pet povezanih raznobojnih krugova na bijeloj podlozi, što predstavlja jedinstvo pet kontinenata⁶. Za geslo Igara izabrane su Coubertinove riječi „*citius, altius, fortius*“ (Enciklopedija.hr, 2018), što u prijevodu znači brže, više, snažnije. Od 1896. godine OI održavaju se svake četiri godine, a od 1992. godine i OI u Barceloni svake dvije godine naizmjenice se održavaju ljetne i zimske OI. Igre su oduvijek imale veliku važnost, a u 20. stoljeću može se reći da su imale veliku političku važnost te u 21. stoljeću veliku političku i ekonomsku važnost. Politika je uvelike utjecala na održavanje OI, a to je pogotovo bilo izraženo tijekom Prvog i Drugog svjetskog rata i tijekom Hladnog rata. Za vrijeme Prvog svjetskog rata nisu održane OI u Berlinu 1916. godine, a za vrijeme Drugog svjetskog rata nisu održane OI u Helsinkiju 1940. godine i u Londonu 1944. godine. U razdoblju između dva svjetska rata veliku političku važnost imale su OI u Berlinu 1936. godine, kada je nacistički vođa Adolf Hitler iskoristio Igre za promociju svoje ideologije i njemačke vojne moći. Nakon stravičnog događaja na OI u Münchenu 1972. godine, dogodilo se još nekoliko snažnih političkih poruka na nadolazećim OI. Prvo su 22 afričke zemlje bojkotirale OI u Montrealu 1976. godine jer nije bilo udovoljeno njihovom zahtjevu za diskvalifikacijom Novog Zelanda čija je ragbijaška reprezentacija igrala utakmice u tada rasističkoj Južnoafričkoj Republici (Enciklopedija.hr, 2018). Nakon toga je uslijedio još veći bojkot OI 1980. godine u Moskvi kada je 65 zemalja na čelu sa Sjedinjenim Američkim Državama bojkotiralo OI zbog sovjetske vojne intervencije u Afganistanu. Sljedeće OI u Los Angelesu 1984. godine u znak protesta bojkotirale su ovoga puta Sovjetski Savez, istočnoeuropske zemlje, Kuba, Etiopija i Sjeverna Koreja. Ponovno na idućim OI u Seulu 1988. godine nastavio se val bojkotiranja. Te OI u Seulu bojkotirale su Sjeverna Koreja, Kuba, Etiopija i Nikaragva. Uz ove primjere u kojima je vidljiv loš utjecaj politike na OI koje bi trebale biti samo sportsko natjecanje, treba spomenuti i nekoliko pozitivnih utjecaja OI i sporta na politiku. Na OI 1956. godine u Melbourneu zajedno su nastupile Istočna i Zapadna Njemačka, zatim 1992. godine u Barceloni prvi puta nakon 32 godine izbivanja sudjeluje Južnoafrička Republika te također treba još spomenuti OI 2000. godine i zajednički mimohod Sjeverne i Južne Koreje u Sydneyu. Olimpijske igre promoviraju zajedništvo, poštovanje, različitost, toleranciju i slične kvalitete, ali ipak kao i u svim sportovima, kao i zapravo u svim segmentima društvenog života, postoji veliki utjecaj politike kojem se svi zajedno moramo pokušati oduprijeti.

---

⁶ Olimpijski krugovi su obojeni u plavu, žutu, crnu, zelenu i crvenu boju, a koriste se od OI u Antwerpenu iz 1920. godine.

4. Ostali teroristički napadi vezani za sport i sportska natjecanja

U ovom dijelu analizirat ću i komentirati nekoliko terorističkih napada koji su se dogodili krajem 20. i početkom 21. stoljeća. Svim tim napadima koje ću ovdje spomenuti prethodio je masakr na Ljetnim olimpijskim igrama u Münchenu 1972. godine kada su osmorica Palestinaca, članovi terorističke organizacije Crni rujan, ušli u Olimpijsko selo i oteli 11 članova izraelskog olimpijskog tima. Dvojicu su odmah ubili, a preostalih devet ubijeno je tijekom neuspjele akcije njemačke policije na aerodromu, gdje su ubijeni i četvorica terorista te jedan njemački policajac. Palestinci su iskoristili veliku medijsku pozornost Olimpijskih igara i htjeli su svima skrenuti pozornost i pokazati u kakvoj muci žive Palestinci te su željeli postići razmjenu između izraelskih sportaša i 200 palestinskih zarobljenika koji su se nalazili po zatvorima u Izraelu. Iako je "od 1970-ih planiranje sigurnosti postalo sastavni i obavezni dio organizacije sportskih događaja" (Coaffee i dr., 2011: 3311), a „troškovi sigurnosnih operacija dramatično su se povećali“ (Coaffee i dr., 2011: 3312), napadi na sportskim natjecanjima nisu prestali. Ovdje ću prikazati šest uspješnih terorističkih napada na sport i nekoliko neuspješnih, odnosno uspješno zaustavljene pokušaje terorističkih napada koji bi imali katastrofalne posljedice da su izvršeni do kraja, ali i terorističke napade koji su se dogodili netom prije održavanja velikog natjecanja kao na primjer u Londonu prije Olimpijskih igara 2012. godine ili u Kini prije Igara u Pekingu 2008. godine te u Ateni prije Igara 2004. godine i kakve su posljedice ostavili ti napadi na sigurnost samih sportskih natjecanja. Šest nažalost uspješnih terorističkih napada obradit ću kronološki, a započet ću s Olimpijskim igrama u Atlanti 1996. godine, zatim dva napada na sportaše Šri Lanke, prvi na maratonu u glavnom gradu Šri Lanke 2008. godine, a zatim napad na njihovu kriket reprezentaciju 2009. godine u Pakistanu. Nakon toga napad na nogometnu reprezentaciju Toga u Angoli 2009. godine te napad na Bostonskom maratonu 2013. godine i na kraju napad na igrače nogometnog kluba Borussia Dortmund u Dortmundu 2017. godine. „Svi ovi primjeri ukazuju na potrebu razvoja sigurnosnog menadžmenta u sportu“ (Mihajlović i Mučibabić, 2013: 906).

4.1. Atlanta 1996.

Prošlo je 24 godine od terorističkog napada u Münchenu i pet Olimpijskih igara do nove katastrofe, ovoga puta u Sjedinjenim Američkim Državama u Atlanti 1996. godine. Amerikanci su u Atlanti priredili Stoljetni olimpijski park koji je trebao biti trg olimpijskih

naselja gdje su se okupljali navijači iz svih zemalja i uživali u koncertima i ostalim programima. Kobnog dana 27. srpnja 1996. godine tisuće gledatelja okupilo se na tome trgu kako bi poslušali koncert. Večer prije postavljene su tri eksplozivne naprave kućne radinosti ispod klupe pored pozornice (Dnevno.hr, 2013). U eksploziji na mjestu napada poginula je jedna osoba dok je druga preminula od posljedica srčanog udara, a 111 ljudi je ozlijeđeno (Express.hr, 2017). Prema nekim izjavama radilo se o najvećim eksplozivnim napravama kućne radinosti u američkoj povijesti koje su imale čak 20 kilograma mase, čelične komponente i dinamit (Dnevno.hr, 2013). Mediji, građani i represivne snage htjele su što brže pronaći krivca i suditi mu za stravičan napad. Prvotno je FBI, zajedno s medijima, koji imaju veliki utjecaj u Americi, optužio krivog čovjeka. Naime, da nije bilo redara Richarda Jewella koji je radio u osiguranju Olimpijskog parka, katastrofa bi bila i veća. Jewell je pronašao eksplozivnu napravu i uspio je evakuirati većinu gledatelja (Express.hr, 2017). Međutim mediji i FBI smatrali su ga krivcem, pitajući se kako je baš on uočio eksplozivnu napravu pretpostavljajući da je on znao za nju, odnosno da ju je on i podmetnuo. Časopis *Atlanta Journal-Constitution* objavio je optužujuć tekst pod naslovom „FBI sumnja da je bombu postavio zaštitar heroj“ te da se Jewell „uklapa u profil usamljenog bombaša“ (Net.hr, 2013). Nakon 90 dana od napada sud je oslobodio Jewella svake sumnje (Net.hr, 2013). Daljnja istraga pokazala je kako je ekstremist Eric Rudolph krivac za bombaški napad na Olimpijski park, a optužen je i za napad na kliniku u Birminghamu u Alabami gdje su se obavljali pobačaji te za napad na klub u kojem su se okupljali homoseksualci (Voanews.com, 2003). Rudolph je uhvaćen tek 2003. godine i osuđen na četiri doživotne robije bez prava na pomilovanje. Sljedeći teroristički napad na tlu SAD-a dogodit će se 11. rujna 2001. godine i promijenit će percepciju terorizma diljem svijeta.

4.2. Šri Lanka 2008. i 2009.

Dogodila su se dva teroristička napada na sportaše Šri Lanke. Prvi se dogodio na Novu godinu 2008. na tradicionalnom maratonu, a drugi u Pakistanu na kriket reprezentaciju Šri Lanke 2009. godine. Na početku svake godine blizu glavnog grada Šri Lanke Colomba tradicionalno se održava maraton. Ovoga puta teroristi su iskoristili maraton za masakr u kojem je od eksplozije na samom startu ubijeno 12, a ozlijeđeno oko 100 ljudi (Hassan, 2012: 266). Među ubijenima bili su ministar autocesta Jeyaraj Fernandopulle i bivši olimpijski maratonac KA Karunaratne (Hassan, 2012: 266). Jedan od svjedoka bombaškog užasa Nalin Warnasooriya za medije je izjavio „vidio sam odvojene glave, ruke i noge. Krv i dijelovi tijela

bili su posvuda“ (The Guardian, 2008). Odgovornost za napad preuzeli su Tamilski tigrovi koji prema široj međunarodnoj zajednici djeluju poput terorističke organizacije, a bore se za samostalnu državu na sjeveru i istoku otoka Šri Lanke u građanskom ratu koji traje 25 godina i koji je uzeo oko 70 tisuća života (The Guardian, 2008). Tamilski narod čini 12 posto ukupnog stanovništva Šri Lanke koja broji oko 20 milijuna stanovnika te se vjerski razlikuju od većine koji su budisti, dok su oni hinduisti (The Guardian, 2008). Drugi napad povezan sa sportašima Šri Lanke dogodio se 3. ožujka 2009. godine u pakistanskom gradu Lahoreu. Kriket reprezentacija Šri Lanke pristala je igrati prijateljsku utakmicu protiv reprezentacije Pakistana nakon što je Indija odbila igrati protiv njih zbog sigurnosnih razloga (Hassan, 2012: 263). Na putu do stadiona autobus u kojem su bili članovi kriket reprezentacije Šri Lanke napadnut je od strane desetak maskiranih muškaraca, a u napadu je ubijeno osmero ljudi, šest policajaca i dvoje civila te je još šestoro ozlijeđeno, među njima su bili petorica igrača i pomoćni trener (Blic, 2009). Predsjednik Šri Lanke Mahinda Rajapaksa osudio je napad i nazvao ga kukavičkim te je pozvao igrače da se odmah vrate u Šri Lanku (Blic, 2009). Također, naredio je šefu diplomacije da otputuje u Pakistan i da igrače sigurno vrati kući (Blic, 2009). Guverner Pandžaba Salman Taser izjavio je da su atentat na igrače izveli obučeni teroristi opisivši ih sljedećim riječima „nije riječ o običnim teroristima. U pitanju su dobro trenirani ljudi, koji su koristili teško oružje“ (Blic, 2009).

4.3. Angola 2010.

Dana 10. siječnja 2010. godine trebao je početi Afrički kup nacija u Angoli. Dva dana prije samog početka natjecanja dogodio se stravičan napad na togoansku nogometnu reprezentaciju koja je autobusom išla na trening. U napadu je ubijen vozač autobusa te dva člana stožera reprezentacije, a ranjena su dva člana liječničkog tima i dva igrača, vratar Kodjovi Obilale i branič Serge Akakpo (Express.hr, 2017). Napad se dogodio u sjevernoj pokrajini Angole Cabindi koja je ustvari enklava koja se nalazi između Republike Kongo na sjeveru i Demokratske republike Kongo na jugu. U Cabindi vlada teroristička skupina FLEC koja predstavlja Front za oslobođenje enklave Cabinde. FLEC se bori za samostalnost Republike Cabinda još od sukoba iz 1975. godine, a isto tako preuzeli su odgovornost za napad na igrače Toga te su time pokušali usmjeriti pozornost na sebe i svoje političke ciljeve.

Najpoznatiji igrač Toga Emmanuel Adebayor⁷ bio je tijekom napada u autobusu sa svojom momčadi te je kao i svi proživio horor koji je trajao oko 30 minuta, a pri tome mu je na rukama preminuo glasnogovornik nogometnog saveza Toga (Express.hr, 2017). Adebayor je nakon napada ipak uspio dati izjavu medijima „mnogi žele otići, mislim da im se više ne ostaje na turniru jer su već vidjeli svoju smrt. Žele se vratiti obiteljima, ne mogu spavati nakon onoga što su doživjeli. Vidjeli su da njihov suigrač ima metak u sebi, plače i gubi svijest. Održat ćemo sastanak na kojem ćemo odlučiti što dalje, a u subotu donijeti odluku najbolju za naše živote“ (Express.hr, 2017). Na kraju su igrači napustili Afrički kup nacija, a samo natjecanje je nastavljeno, ali bez Toga. Prema riječima sportskih stručnjaka „sport je ostao stvarni fokus napada u terorističkom strateškom arsenalu“ (Hassan, 2012: 264).

4.4. Boston 2013.

Bostonski maraton se od davne 1897. tradicionalno trči svake godine na području grada Bostona u Sjedinjenim Američkim Državama, po uzoru na maratonsku trku na prvim modernim Olimpijskim igrama održanima u Ateni tek godinu dana ranije, 1896. Broj trkača s vremenom se povećavao, od 18 sudionika prve trke do preko 30 tisuća prošle godine (Boston Athletic Association, 2018). Utrku organizira Bostonsko atletsko udruženje, a prema nekim procjenama utrku na ulicama prati oko pola milijuna gledatelja, zbog čega se može reći kako Bostonski maraton predstavlja jedan od najmasovnijih američkih sportskih događaja (Boston Business Journal, 2016). Iz tog razloga ne čudi zašto su braća Tamerlan (26) i Džohar (19) Carnajev, američki studenti čečenskog podrijetla, izabrala baš Bostonski maraton kao metu svog bombaškog napada. „Natjecatelji iz više od 100 zemalja bili su zastupljeni u Bostonu što je jamčilo značajan globalni utjecaj terorističkih snaga“ (Hassan, 2016: 1045). Napad se dogodio 15. travnja 2013. godine tijekom 117. Bostonskog maratona. Dvojica muškaraca za napad su koristili improvizirane bombe. Sakrili su ih u ekspres lonce, a zatim su ih stavili u crne ruksake te ih pažljivo postavili na mjesto nedaleko od završne linije bez da izazovu sumnju (Galily i dr., 2016: 1059). Prema bostonskom vremenu oko 14:50 sati, eksplodirale su dvije bombe, a posljedice su bile zastrašujuće. Tri su osobe poginule, a njih 264 zadobilo je teže ili lakše tjelesne ozljede, većinom na ekstremitetima. Nakon eksplozija bombi,

---

⁷Emmanuel Adebayor (34) je najpoznatiji nogometaš Toga koji je igrao u brojnim klubovima, a najpoznatiji od njih su Arsenal, Manchester City, Real Madrid, Tottenham, a trenutno igra za turski Basaksehir. Za Togo je debitirao 2000. godine sa samo 16 godina. Nakon terorističkog napada na njegovu reprezentaciju 2010. godine oprostio se od igranja za Togo. Ipak, 2011. godine vratio se u reprezentaciju nakon što mu je savez obećao bolju sigurnost.

eksplodirale su i društvene mreže. „Vijesti su se odmah proširile putem društvenih medija, dosegovši gotovo svaki kontinent na svijetu u roku od tek nekoliko minuta od katastrofe. U roku od deset minuta od eksplozije prve bombe, 750 tisuća korisnika spomenulo je događaj na Twitteru“ (Galily i dr., 2016: 1059), što neosporno govori o dosegu društvenih mreža te dokazuje njihovu moć i utjecaj. Nakon događaja šokirani Amerikanci pokušavali su otkriti počinitelje. Nakon što su identificirali napadače na maraton, cijeli se grad našao pod opsadom. „Milijun stanovnika Bostona morali su zaključati svoja vrata i ostati u zatvorenom prostoru, škole su zatvorene, a javni prijevoz obustavljen, jer su SWAT timovi i vojna policija ispitivali područje u potrazi za bombašima“ (Galily i dr., 2016: 1059). Tri dana nakon napada bombaši su pronađeni. U razmjeni vatre između policije i braće Carnajev ubijen je stariji brat, dok je mlađi, iako ranjen, uspio pobjeći te se sakrio u čamac u obližnjem dvorištu. Vlasnik čamca kontaktirao je nadležne, nakon čega je Džohar uhićen (Telegram.hr, 2015). Bostonska policija odmah je obavijestila javnost i na Twitteru objavila informaciju o uspješnom kraju akcije te uhićenju drugog napadača. „UHVACÉN!!! Lov je završen. Pretraga je obavljena. Teror je gotov. I pravda je pobijedila. Osumnjičenik u pritvoru“ (Galily i dr., 2016: 1060). Mnogi su korisnici Twittera ubrzo podijelili ovu objavu što je umirilo stanovnike Bostona. Sudski postupak protiv Džohara Carnajeva započeo je nekoliko mjeseci nakon tragičnog događaja, a „porota je presudila da je Carnajev kriv za korištenje oružja za masovno uništenje sa smrtnom posljedicom, kao i pomaganje i podržavanje, za što je u Americi, prema federalnim zakonima, predviđena smrtna kazna“ (Telegram.hr, 2015). „Dokazano je da su braća redovito posjećivala internetske stranice islamističkih skupina“ (Telegram.hr, 2015), a „prema neslužbenim informacijama američkih medija stariji brat Tamerlan bio je odan radikalnim islamističkim idejama“ (Dnevnik.hr, 2013). Čak se spekuliralo kako je dvije godine prije napada „na zahtjev Rusije s njim razgovarao FBI, no tada nisu pronašli dokaze za ruske sumnje da ima veze s čečenskim militantima. Sami militanti su opovrgnuli da imaju ikakve veze s napadom na Boston“ (Dnevnik.hr, 2013). Kao i svaki teroristički napad i ovaj je ostavio trag, kako na građane tako i na službenike koji su „nakon Bostonskog maratona izuzetno oprezni pri svakoj prijetnji terora, posebice u vezi sa sportskim događajima na kojima se okupljaju mase i brojni mediji“ (Galily i dr., 2016: 1062).

4.5. Dortmund 2017.

Kao i prije svake utakmice igrači Borussije Dortmund krenuli su klupskim autobusom iz hotela prema stadionu Signal Iduna Park. Bio je 12. travanj 2017. godine, a na rasporedu je

bila utakmica četvrtfinala Lige Prvaka u Dortmundu između francuskog Monaca i njemačke Borussije. Autobus je krenuo iz hotela oko 19 sati i 15 minuta (Dw.com, 2017), a utakmica je tradicionalno trebala početi u 20 sati i 45 minuta. Odmah pri izlazu s prilaza hotela aktivirane su tri eksplozivne naprave pored autobusa, te je eksplozija razbila stakla na autobusu i ozlijedila jednog igrača Borussije, Španjolca Marca Bartru (Dw.com, 2017), a u napadu je ozlijeđen i jedan policajac. Utakmica je odgođena za sljedeći dan, Bartra je zadobio teže posjekotine na ruci i puknuće zgloba te je žurno prebačen u bolnicu i odveden na operaciju. Policijska istraga je odmah pokrenuta, a predsjednik policijske uprave Dortmunda Gregor Lange izjavio je kako se „radi o ciljanom napadu na igrače Borussije Dortmund“ (Dw.com, 2017). S druge strane, državna odvjetnica Sandra Luecke otkrila je određene pojedinosti istrage izjavom da je „u blizini napada na autobus igrača Borussije pronađeno pismo u kojem se preuzima odgovornost za napad“ (N1info.com, 2017). Nekoliko dana kasnije utvrđeno je kako je policija pronašla tri pisma u kojima odgovornost za napad preuzimaju islamisti, ali policija smatra kako iza napada ipak stoje ekstremni desničari (24sata, 2017). Međutim, policija ne želi odbaciti mogućnost da su napad ipak izvršili pripadnici ISIL-a, što je vidljivo iz činjenice da su kao osumnjičenog za napad uhitili muškarca porijeklom iz Iraka koji se već borio na strani ISIL-a, ali nisu našli dokaze da je on to zaista i učinio (24sata, 2017). Srećom nitko nije smrtno stradao, a nogometaš Bartra⁸ se dobro oporavio. Dok je ležao u bolnici otvorio je dušu i govorio o najgorih 15 minuta svog života: „bol, panika i neizvjesnost zbog neznanja što se događa i koliko dugo će to trajati, bilo je najduljih i najtežih 15 minuta u mom životu“ (Independent, 2017). Osvrnuo se i na ozljedu zgloba: „ovih dana kada gledam zglob, natečen i teško ozlijeđen, znate li što osjećam? Ponos“ (Independent, 2017). Nije još točno utvrđeno radi li se o terorističkom napadu ili ne, ali smatram da su napadači, iako nitko na sreću nije smrtno stradao, donekle uspjeli u svome naumu, jer su proširili strah među igrače i stručni stožer koji su se nalazili u autobusu, a sigurno nije bilo svejedno ni navijačima niti građanima Dortmunda koji su ostali u šoku jer je netko bombama napao njihove „ljubimce“. Međutim, nakon tog događaja, zbog odgode utakmice za idući dan, stanovnici Dortmunda pokazali su navijačku solidarnost, ljudskost i zajedništvo te su u svoje domove primili navijače Monaca i tim činom na najbolji mogući način odgovorili napadačima.

---

⁸ Marc Bartra (27) rođen je u Barceloni, a od 16. godine igra za najjači katalonski klub. Godine 2012. probija se do prvog tima i za Barcelonu igra sve do ljeta 2016. godine kada prelazi u redove Borussije Dortmund. U zimskom prijelaznom roku ove godine odlazi natrag u Španjolsku, u redove Real Betisa.

4.6. Francuska 1998.

Nama Hrvatima uvijek draga 1998. godina i Svjetsko nogometno prvenstvo u Francuskoj kada su naši *Vatreni* osvojili broncu i kada je cijela Hrvatska, a i šire bila u deliriju. Sve je moglo biti drugačije da su se planovi Osame Bin Ladena i Al-Qa'ide ostvarili. Naime, Osama je imao plan napasti nogometnu reprezentaciju Engleske na utakmici protiv Tunisa u Marseilleu na stadionu poznatom pod imenom Velodrome te zatim napasti i nogometnu reprezentaciju SAD-a u hotelu u Parizu (The Sun, 2018). Za utakmicu između Engleske i Tunisa imali su pomno razrađen plan kojeg je prepričao terorist Ahmed Zaoui. Zaoui je ispričao kako je prva meta bombaša samoubojice bio vratar Engleske David Seaman te su bombašu rekli „kreni prema Seamanu i raznesi se. To će biti znak za ostalu braću da krenu u ostatak misije“ (The Sun, 2018). Smatrali su kako će napad na Seamana svu pažnju usmjeriti prema tom dijelu terena kako bi drugi napadač mogao neopaženo doći do engleske klupe i detonirati drugu bombu u kojoj bi stradale mlade zvijezde i mete poput Davida Beckhama i Michaela Owena. Na svu sreću napad nikada nije izveden jer su sumnjivci uhićeni tijekom stotinjak uhićenja diljem Europe nekoliko mjeseci prije početka Svjetskog nogometnog prvenstva.

4.7. Atena 2004.

Ljetne olimpijske igre u Ateni 2004. godine ponovno bude lijepe uspomene nama Hrvatima kada su naši rukometaši osvojili zlato. Međutim, sto dana prije otvaranja Igara, 5. svibnja 2004. godine, eksplodirale su tri bombe ispred policijske postaje u Ateni. Nitko nije ozbiljnije ozlijeđen te nitko nije preuzeo odgovornost za napad. Baš toga dana, 5. svibnja, trebala se održati svečanost koja bi obilježila sto dana do početka Igara koje su bile zakazane za 13. kolovoz. Tko god je organizirao napad želio je poslati jasnu poruku svim sportašima koji dolaze, a to je poruka straha i nelagode te zbog se toga ovaj napad može okarakterizirati kao teroristički. Neki od sportaša su počeli razmišljati o ne dolasku na Igre zbog moguće nesigurnosti. Jedan od najpoznatijih atletičara svih vremena i deveterostruki olimpijski pobjednik Amerikanac Carl Lewis pozvao je američke sportaše da nastupe na Igrama prisjećajući se bojkotiranja Olimpijskih igara u Moskvi 1980. godine zbog političkih razloga (Voanews, 2004). Tadašnji američki predsjednik Jimmy Carter naredio je bojkot Igara u Moskvi zbog sovjetske okupacije Afganistana. Lewis je imao sjajnu izjavu u kojoj je rekao sljedeće: „naši sportaši tako naporno treniraju cijeli život za taj posebni trenutak. Godine

1980. oni koji su bili na kraju karijere morali su se pomiriti s time da neće nikada nastupiti na Olimpijskim igrama“ (Voanews, 2004). Taj napad je utjecao na organizaciju Olimpijskih igara u Ateni i to tako da je od ukupno 9 milijardi eura utrošenih na Igre samo za sigurnost potrošeno milijarda i dvjesto milijuna eura (Mašić i dr., 2010: 41). Kako bi se u Ateni sportaši i gledatelji ne samo osjećali sigurno, već i bili sigurni, u osiguranju događaja sudjelovalo je 70 tisuća pripadnika policije i 16 tisuća pripadnika vojske (Mašić i dr., 2010: 41). U sigurnosnoj organizaciji Grcima je uvelike pomogao NATO, a da Grci ništa nisu prepustili slučaju govori i činjenica da je oko stadiona i u gradu bilo postavljeno više od 1300 kamera te je u autobusima stalno bio netko od naoružanih pripadnika sigurnosnih službi (Dw.com, 2004). Olimpijske igre u Ateni položile su sigurnosni test.

4.8. Peking 2008.

Ljetne olimpijske igre u Pekingu 2008. bile su spektakularne, a što se tiče sigurnosti, ona je bila na vrhuncu. Peking je dobio domaćinstvo 2001. godine i od tada se pripremao za Igre te je velike količine novčanih sredstava koristio u svrhu sigurnosti. Kina je potrošila 6,5 milijardi eura za sigurnost i to samo u području Pekinga, a najviše izdataka otišlo je na video-nadzor koji niti nakon završetka Igara nije demontiran (Mašić i dr., 2010: 41). Kako bi osigurali sigurnost u multimilijunskom gradu Kinezi su koristili dosad neviđeni broj pripadnika sigurnosnih službi, čak 110 tisuća pripadnika policije, jedinica za borbu protiv demonstranata i specijalaca, a uz to imali su i 300 tisuća dobrovoljaca koji će brinuti o sigurnosti (Mašić i dr., 2010: 41). Korištenje velikog broja pripadnika sigurnosnih službi na Igrama u Pekingu imalo je svoje zašto i svoje zato. Brojne prijetnje pristizale su od Istočno-turkmenistanskog islamskog pokreta za koji su regionalne sigurnosne službe tvrdile kako planiraju napade između 1. i 8. kolovoza, taman pred otvaranje Igara u Pekingu (Mašić i dr., 2010: 41). Nekoliko dana prije otvorenja dogodio se napad na policijsku postaju u gradu Kashgaru u zapadnoj pokrajini Kine Xinjiang u kojoj većinu čine muslimanski Ujguri. Dva napadača su kamionom uletjela u postaju, zatim su bacili granate, a onda noževima nasrnuli na policajce. U napadu je poginulo 16 policajaca, a još toliko je bilo ranjeno (Mašić i dr., 2010: 41). Nakon Atene 2004. godine Peking je dao dimenziju više po pitanju sigurnosti. Putnici u metrou bili su konstantno kontrolirani od strane pasa tragača i kontrolnih aparata koji su provjeravali torbe, u gradu je bilo postavljeno oko 300 tisuća kamera, a za svaku dojavu koja se tiče narušavanja reda na Igrama nudila se nagrada od 73 tisuće dolara (Mašić i dr., 2010: 41). Uz spomenute mjere koje su bile na vrhunskoj razini, pred sam početak Igara

pregledavali su sve automobile i kamione koji ulaze u grad, a isto tako karte za ceremoniju otvaranja i zatvaranja Igara sadržavale su digitalnu verziju slike vlasnika karte i podatke iz putovnice, tako da nitko nije mogao ući bez provjere i bez vlastite karte (Mašić i dr., 2010: 41).

4.9. London 2012.

London se kandidirao za domaćinstvo Olimpijskih igara 2012. godine, no „kako bi dobili ponudu morali su prezentirati anti-terorističku otpornost grada pred Međunarodnim olimpijskim odborom i međunarodnom publikom“ (Giulianotti i Klauser, 2012: 316), u čemu su očito uspjeli. Međutim, samo dan nakon odluke Međunarodnog olimpijskog odbora da London dobije organizaciju Olimpijskih igara 2012. godine u četiri koordinirana samoubilačka napada ubijeno je 52 i ranjeno preko 700 ljudi. „Teroristički je plan predviđao četiri vremenski sinkronizirana napada u sjevernom, zapadnom, istočnom i južnom dijelu grada, kako bi mjesta eksplozija simbolički predstavljala četiri strane svijeta, odnosno, kako su izvršitelji sami tvrdili – četiri zrake “kompasa“ (VelikaBritanija.net, 2010). Sva četvorica bombaša samoubojice bili su britanski državljani koji su se okrenuli vjerskom ekstremizmu te su zbog neslaganja s vladinom vanjskom politikom isplanirali i proveli terorističke napade. Aktivirali su bombe kućne izrade koje su nosili u ruksacima. Tri samoubilačka napada dogodila su se gotovo istovremeno na različitim lokacijama u vlakovima londonske podzemne željeznice, a četvrti u gradskom autobusu sat vremena kasnije. Nitko nije znao što se događa, a na ulicama glavnog grada Engleske zavladała je panika i opći kaos. Idućeg dana „zastave su spuštene na pola koplja, a otkazane su sve sportske i kulturno umjetničke manifestacije“ (VelikaBritanija.net, 2010). No građani su ubrzo odgovorili, pokazali su skrivenu snagu i jedinstvo te nastavili svoj svakodnevni uobičajeni način života i time poslali jasnu poruku teroristima „ne bojimo se“. Britanci su za prilike Olimpijskih igara pokrenuli za njih „najveću mirnodopsku sigurnosnu operaciju nakon Drugog svjetskog rata u koju će biti uključen dosad rekordan broj vojnika (oko 13500 vojnika), 30 tisuća policajaca te 10 do 15 tisuća privatnih zaštitara“ (Zastita.info, 2012). Policajcima i vojnicima pomagali su i M15 i M16 te Interpol i FBI (Zastita.info, 2012). Tadašnja ministrica unutarnjih poslova, a sadašnja britanska premijerka Theresa May tada je izjavila kako će „policija morati biti oprezna i sveprisutna te na svaki pokušaj organiziranja prosvjeda i postavljanja prosvjedničkoga kampa reagirati brzo i učinkovito“ (Zastita.info, 2012).

5. Zaključak

Terorizam svojim nasilnim i radikalnim metodama pokušava predočiti svoje političke ciljeve kroz širenje straha i panike te ubijanjem civila. Sportska natjecanja im zbog toga predstavljaju odličnu metu. Sport stvara i širi radost i ushićenje, a istovremeno privlači velike mase i veliku medijsku pažnju. To je svojevrsan odgovor na pitanje zašto se terorističke skupine koriste napadima na sportaše. Upravo zbog medija i velikih masa ljudi koji će uživo pratiti i vidjeti njihove političke ciljeve. Iako civilizirani svijet ne razumije i nikada neće shvatiti zašto radikalne skupine podliježu terorizmu i ubijanjima, to je njihov način prikazivanja onoga što žele i način na koji pokušavaju postići svoje političke ciljeve. Zato je potrebno imati dobro razvijene sigurnosne službe kojima je dužnost zaustaviti svaku prijetnju terorizma prije nego što se napad dogodi. Izrazito je teško predvidjeti teroristički napad i zaustaviti ga na vrijeme, ali uz sadašnju tehnologiju to nikada prije nije bilo lakše. Također, mediji imaju bitnu ulogu i na svojim leđima nose velik teret. Teroristi znaju iskoristiti medije u svoju korist, međutim „mediji moraju uočiti snagu i moć koju imaju u društvenim događanjima te pridonijeti sprječavanju terorističkih zločina, poslužiti ne kao instrument terorista nego kao sredstvo borbe raznih organizacija i sigurnosnih službi protiv terorista“ (Marić, 2012: 87). Smatram da sam kroz rad uspio potvrditi hipotezu kako su sportska natjecanja pogodan teren za ostvarivanje političkih ciljeva terorističkih organizacija. Činjenica je da se teroristički napad u Münchenu dogodio u razdoblju kada je zavladao mir između SAD-a i SSSR-a. Krajem 60-ih i početkom 70-ih vodila se politika detanta, odnosno smanjenja napetosti između svjetskih sila tijekom Hladnog rata. Mišljenja sam da su Palestinci izabrali najpogodniji trenutak kako bi uključili cijeli svijet u svoje probleme i prikazali svima svoje želje. Godine 1972. američki predsjednik Nixon posjetio je u Moskvi sovjetskog vođu Leonida Brežnjeva što je značilo smanjenje napetosti između dvije svjetske sile. Tijekom OI u Münchenu sve oči bile su usmjerene baš tamo, i politički i sportski svijet je pratio zbivanja na OI, te su teroristi iskoristili priliku iskazivanja svojih problema i političkih ciljeva najbolje što su mogli. I SAD je koristio OI kao političko sredstvo, kada su bojkotirali OI u Moskvi 1980. godine zbog sovjetske vojne intervencije u Afganistanu. Kako bi uzvratili Amerikancima, Sovjetski je Savez bojkotirao sljedeće OI u Los Angelesu 1984. godine. Isto tako, kroz razne primjere vidljivo je kako terorističke organizacije koriste sportska natjecanja kako bi promovirale svoje ideje i političke ciljeve i kako bi ih prenijele cijelome svijetu. Palestinci su poslali političku poruku protiv Izraela na Olimpijskim igrama 1972. godine u Münchenu, Tamilski tigrovi su poslali svoju poruku svijetu napadom na početku maratona u

Šri Lanka 2008. godine, FLEC je poslao poruku tražeći samostalnost Cabinde napadom na nogometnu reprezentaciju Toga u Angoli 2010. godine. Svi ti napadi ili planirani napadi šire strah, ali ne smijemo dopustiti teroristima da nas strah vodi već moramo stati svi zajedno kao jedan i pokazati da smo zajedno jači protiv bilo koje terorističke organizacije. Također, moramo vjerovati u sigurnosne službe diljem svijeta koje rade odličan posao i pokušavaju naš život očuvati sigurnim kako bi i dalje mogli uživati u sportu i velikim sportskim natjecanjima. „Tijekom godina, teroristi su pucali na kriket reprezentaciju Šri Lanke, bombardirali Bostonski maraton, pucali na autobus togoanske nogometne reprezentacije i uzeli taoce na Olimpijadi. Sada više nego prije, sport mora biti pažljiv, jer prepun stadion je savršena meta. Tu možemo naći najveću skupinu ljudi u najsretnijem izdanju. Otjerati nas od sporta bila bi najružnija pobjeda“ (Galily i dr., 2016: 1039).

LITERATURA

- Altheide, David L. (2006) Terrorism and the Politics of Fear. *Cultural Studies - Critical Methodologies* 6(4): 415-439.
- Anić, Vladimir i Goldstein, Ivo (2007) *Rječnik stranih riječi*. Zagreb: Novi Liber.
- Coaffee, Jon i dr. (2011) Laminated Security for London 2012: Enhancing Security Infrastructures to Defend Mega Sporting Events. *Urban Studies* 48(15) 3311–3327.
- Galily, Yair i dr. (2016) Terrorism and Sport: A Global Perspective. *American Behavioral Scientist* 60(9): 1039–1042.
- Galily, Yair i dr. (2016) The Boston Game and the ISIS Match: Terrorism, Media, and Sport. *American Behavioral Scientist* 60(9): 1057–1067.
- Giulianotti, Richard i Klauser, Francisco (2012) Sport mega-events and ‘terrorism’: A critical analysis. *International Review for the Sociology of Sport* 47(3): 307–323.
- Grix, Jonathan (2013) Sport Politics and the Olympics. *Political Studies Review* 11: 15-25.
- Hassan, David (2012) Sport and terrorism: Two of modern life’s most prevalent themes. *International Review for the Sociology of Sport* 47(3): 263–267.
- Hassan, David (2016) Surveillance by Proxy: Sport and Security in a Modern Age. *American Behavioral Scientist* 60(9):1043–1056.
- Klein, Aaron J. (2005) *Striking Back: The 1972 Munich Olympics Massacre and Israel's Deadly Response*. New York: Random House Trade Paperbacks.
- Marić, Silvana (2012) Terorizam kao globalni problem. *Medianali* 6(11): 87-102.
- Mašić, Zoran i dr. (2010) Olimpijske igre - Svetski bezbednosni izazov. U: Popo, Almir (ur.) *Sportski logos* (39-42). Mostar: Nastavnički fakultet Mostar.
- Mihajlović, Milan V. i Mučibabić, Milanko (2013) Importance of Security Management in Sport. U: Živković, Živan (ur.) *Book of proceedings of 9th International May Concefernce on Starategic Management – IMKSM2013* (902-908). Bor: Sveučilište u Beogradu.
- Orehek, Edward i Vazeou-Nieuwenhuis, Anna (2014) Understanding the Terrorist Threat: Policy Implications of a Motivational Account of Terrorism. *Policy Insights from the Behavioral and Brain Sciences* 1(1): 248–255.
- Picula, Boško (2010) Preko dvovlašća do jedinstvene države? *Političke analize* 1(1): 39-43.
- Picula, Boško (2011) Novi val priznanja palestinske države. *Političke analize* 2(5): 11-15.

Schinke, Robert i dr. (2016) A Commentary on Sport and Terrorism From the Vantage of Sport Psychology. *American Behavioral Scientist* 60(9): 1116-1131.

Tilly, Charles (2004) Terror, Terrorism, Terrorists. *Sociological Theory* 22(1): 5-13.

Skoko, Božo i Kovačić, Vinko (2009) Koncept meke moći država i njegova primjena na Republiku Hrvatsku. *Polemos* 12(1): 29-49.

Skoko, Božo (2016) *Kakvi su Hrvati? Ogledi o hrvatskom identitetu, imidžu i neiskorištenim potencijalima*. Zagreb: Fokus.

Vidušić, Emil (2002) *Sudbonosne minute. Terorističke i protuterorističke akcije koje su uzdrmale svijet od 1972. do 2002*. Split: Naklada Bošković.

Weimann, Gabriel (2008) The Psychology of Mass-Mediated Terrorism. *American Behavioral Scientist* 52(1): 69-86.

INTERNETSKE STRANICE

24sata (2017) Najnovije vijesti dana iz Hrvatske i svijeta.

<https://www.24sata.hr/news/napad-na-igrace-borussije-su-ipak-izveli-radikalni-desnicari-520412> (pristupljeno 5. srpnja 2018).

24sata (2018) Najnovije vijesti dana iz Hrvatske i svijeta.

<https://www.24sata.hr/sport/do-starta-prvenstva-50-dana-sve-je-spremno-osim-samare-570779> (pristupljeno 4. srpnja 2018).

Al Jazeera Balkans (2017)

<http://balkans.aljazeera.net/vijesti/trump-mir-izraela-i-palestine-je-moguc> (pristupljeno 4. srpnja 2018).

Al Jazeera Balkans (2018)

<http://balkans.aljazeera.net/vijesti/izrael-nakon-otkazane-utakmice-messi-se-priklonio-teroristima> (pristupljeno 4. srpnja 2018).

Blic (2009)

<https://www.blic.rs/vesti/svet/osmoro-mrtvih-u-napadu-na-kriket-tim-sri-lanke-video/5ywmc54> (pristupljeno 5. srpnja 2018).

Boston Athletic Association (2018)

<http://www.baa.org/races/boston-marathon.aspx> (pristupljeno 5. srpnja 2018).

Boston Business Journal (2016)

https://www.bizjournals.com/boston/blog/bbj_research_alert/2016/04/theboston-marathon-by-the-numbers.html (pristupljeno 5. srpnja 2018).

Dnevnik.hr (2013)

<https://dnevnik.hr/vijesti/svijet/dzohar-optuzen-za-napad-na-boston-sudit-ce-mu-redoviti-sud--283565.html> (pristupljeno 5. srpnja 2018).

Dnevno.hr (2013)

<https://www.dnevno.hr/ekalendar/zanimljivosti-iz-povijesti/americki-terorist-bombom-ubio-jednu-a-ranio-111-osoba-na-olimpijskim-igrama-63701/> (pristupljeno 5. srpnja 2018).

Dw.com (2004) Deutsche Welle.

<https://www.dw.com/hr/kakvo-je-osiguranje-olimpijade-u-ateni/a-2279634> (pristupljeno 5. srpnja 2018).

Dw.com (2017) Deutsche Welle.

<https://www.dw.com/hr/napad-na-igra%C4%8De-dortmund-u-%C5%A1oku-motiv-zasad-nepoznat/a-38391886> (pristupljeno 5. srpnja 2018).

Enciklopedija.hr (2018)

<http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=27795> (pristupljeno 1. rujna 2018).

<http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=45045> (pristupljeno 2. rujna 2018).

Express.hr (2017)

<https://www.express.hr/life/najgori-masakri-bombaski-napadi-i-otmice-u-sportu-9989> (pristupljeno 5. srpnja 2018).

Gol.hr (2018)

<https://gol.dnevnik.hr/clanak/rubrika/nogomet/zbog-pisma-messiju-ali-i-prijetnji-i-ritisaka-otkazana-pripremna-utakmica-argentine---519634.html> (pristupljeno 4. srpnja 2018).

Independent (2017)

<https://www.independent.co.uk/sport/football/european/borussia-dortmund-bomb-attack-explosions-marc-bartra-injury-latest-investigation-champions-league-a7683801.html> (pristupljeno 5. srpnja 2018).

N1info.com (2017)

<http://hr.n1info.com/a190677/Svijet/Svijet/U-blizini-napada-na-igrace-Borussije-pronadjeno-pismo.html> (pristupljeno 5. srpnja 2018).

Net.hr (2013)

<https://net.hr/danas/svijet/nakon-bombaskog-napada-na-olimpijskim-igrama-covjeku-sunistili-zivot/> (pristupljeno 5. srpnja 2018).

Net.hr (2018)

<https://net.hr/sport/nogomet/dramaticne-prijetnje-palestinaca-ako-messi-zaigra-na-toj-utakmici/> (pristupljeno 4. srpnja 2018).

Sportske novosti (2018)

<https://sportske.jutarnji.hr/nogomet/sp2018/argentincima-prijeti-izbacivanja-sa-svjetskog-prvenstva-sok-za-lionela-messija-i-gauose-sest-dana-uoci-mundijala/7450086/> (pristupljeno 4. srpnja 2018).

Telegram.hr (2015)

<https://www.telegram.hr/politika-kriminal/6-stvari-koje-morate-znati-o-teroristu-koji-je-upravo-osuden-na-smrt/> (pristupljeno 5. srpnja 2018).

The Guardian (2008)

<https://www.theguardian.com/world/2008/apr/07/srilanka> (pristupljeno 5. srpnja 2018).

The Sun (2018)

<https://www.thesun.co.uk/world-cup-2018/6564069/world-cup-2018-osama-bin-laden-england-vs-tunisia-1998/> (pristupljeno 5. srpnja 2018).

The Telegraph (2018)

<https://www.telegraph.co.uk/news/2018/01/25/donald-trump-accuses-palestine-disrespecting-us-blow-peace-talks/> (pristupljeno 4. srpnja 2018).

Tportal.hr (2018)

<https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/baskijska-separatisticka-organizacija-eta-objavila-svoje-potpuno-raspustanje-20180502> (pristupljeno 1. rujna 2018).

Večernji list (2017)

<https://www.vecernji.hr/vijesti/izrael-jeruzalem-donald-trump-palestina-1212656> (pristupljeno 4. srpnja 2018).

VelikaBritanija.net (2010)

<http://www.velikabritanija.net/2010/07/07/london-7-7-2005/> (pristupljeno 5. srpnja 2018).

Voanews.com (2003) Glas Amerike.

<https://ba.voanews.com/a/a-37-a-2003-06-01-4-1-86037042/1161694.html> (pristupljeno 5. srpnja 2018).

Voanews.com (2004) Glas Amerike.

<https://ba.voanews.com/a/a-37-a-2004-05-05-5-1-86116587/1168119.html> (pristupljeno 5. srpnja 2018).

Zastita.info (2012) Zaštita – časopis za zaštitu i sigurnost osoba i imovine.

<http://zastita.info/hr/clanak/2012/7/sigurnost-olimpijskih-igara-london-2012.,236,7675.html> (pristupljeno 5. srpnja 2018).

Terorizam i svjetska sportska natjecanja: Teroristički napad na Ljetnim olimpijskim igrama u Münchenu 1972.

SAŽETAK

Terorizam se javlja od davnina, no pojavom medija sve više dobiva na značaju te postaje jedan od najvećih sigurnosnih izazova današnjice. Kao globalni problem znatno utječe na politiku, gospodarstvo, turizam, kulturu, ali isto tako i na sport i sportska natjecanja. U ovom diplomskom radu postavlja se pitanje zašto su sportaši i sport općenito postali toliko privlačna meta terorista, s obzirom na to da sport promovira zajedništvo, a ne poziva na sukobe? Sama činjenica da privlači masovnu publiku i da su mnoge oči svijeta usmjerene prema sportskom spektaklu čini sportska natjecanja atraktivnima za teroriste. Došli smo u situaciju da se preko sporta ostvaruju društveni, ekonomski i politički ciljevi, a to koriste i terorističke skupine kako bi privukle pažnju i poslale svoju ideološku poruku svijetu. Najbolji primjer su Ljetne olimpijske igre u Münchenu 1972. godine gdje su pripadnici palestinske terorističke skupine Crni rujan pred očima oko 800 milijuna gledatelja zarobili 11 pripadnika izraelskog nacionalnog olimpijskog tim i šokirali svijet. Nakon Münchena dogodili su se i drugi teroristički napadi na različitim sportskim natjecanjima, što ukazuje na potrebu razvoja sigurnosnog menadžmenta u sportu. Budući da se teroristički napad može dogoditi u svakom trenutku na bilo kojem mjestu u svijetu, niti jedna država ne može ostati neutralna. Svi se moraju zajednički uključiti u borbu protiv terorizma.

KLJUČNE RIJEČI: terorizam, sport, mediji, društvene mreže, Olimpijske igre, sigurnost

Terrorism and World Sports Competitions: A Terrorist Attack on the Summer Olympics in Munich in 1972

ABSTRACT

Terrorism has emerged since ancient times and with the appearance of the media has become increasingly important and is becoming one of the greatest security challenges of today. As a global problem, it has a significant impact on politics, economy, tourism, culture, but also on sports and sports events. In this graduate thesis, the following question arises: why athletes and sports have become so attractive as a terrorist target since sport promotes unity and does not call for conflicts? The fact that sport attracts a mass audience and many of the world's eyes are looking towards the sports spectacle makes sports competitions attractive to terrorists. We have come to the situation that social, economic and political goals are achieved through sport and that terrorist groups also use sport to attract attention and send their ideological message to the world. The best example is the Summer Olympic games in Munich in 1972, where members of the Palestinian terrorist group Black September in front of an estimated 800 million spectators captured 11 members of the Israeli national Olympic team and shocked the world. After Munich, there have been other terrorist attacks on various sports competitions, which points out the need to develop security management in the sport. Because a terrorist attack can occur at any time in any place in the world, no country can remain neutral. All of us must join together to combat terrorism.

KEYWORDS: terrorism, sports, media, social networks, the Olympic Games, security